

De frie ægteskaber i Sverige.

Af

Fru Anna Bugge Wicksell, Lund.

Oprindelig holdt som Foredrag i D. Kv. Sf.s

Kbhvn.s Kreds d. 17. okt. 1904.

(Sluttet.)

Dette er altså de sider af den lovlige ægteskabsinstitution, som har virket så afskrækkende, at de har kunnet formå mennesker til for at modsige den at gribe til samvittighedsægteskaber. Vi skal nu undersøge, i hvilken grad dette lykkes, og hvilke retsforhold der fremkommer gennem selve de frie ægteskaber. Det vækker sikkert forbavselse, kanske til og med hos en del af de personer, der selv har indgaaet samvittighedsægteskab, at et sådant spørgsmål overhovedet kan fremstilles. De fleste har nok tænkt sig, at et frit ægteskab ogsaa virkelig er „frit“ i den forstand, at det står udenfor al ægteskabslovgivning, ligesom forholdet er med en hemmelig og løs kønslig forbindelse. Og i alle andre lande end Sverig skulde nok ogsaa sagen stille sig saaledes, at ingen andre retslige forhold indtrådte mellem parterne end sådanne, som de selv fastsatte ved deres kontrakter. Men i Sverig forholder det sig anderledes; og det er maaske ikke så aldeles tilfældigt, at de frie ægteskaber først er komne i brug i et land, hvor ægteskab uden vielse faktisk endnu har en slags lovlig sanktion. Dette opnås i Sverig gennem et retsinstitut, som findes der, men som, såvidt jeg ved, ikke findes i nogen anden lovgivning, nemlig de s. k. „ofullkomnade“ ægteskaber.

I 1734, da de svenske love kodificeredes,*) fandtes endnu levende i menneskenes bevidsthed den gamle germanske opfattelse, efter hvilken det ægteskabstiftende moment ikke udgjordes af vielsen, men af først parternes (eller oprindelig familjernes) samtykke og derefter ægteskabets faktiske fuldbyrdelse. De, der har læst prof. Troels Lunds udmærkede kulturhistoriske skildringer fra det 16de og 17de årh., kender de efter vor opfattelse både løjerlige og noget rå bryllupsskikke fra denne tid, hvor den præstelige vielse blot spillede omtrent samme rolle som skåltalerne nu, en højtidelig og opbyggelig ceremoni, men uden mindste retslige virkning. De „ofullkomnade“ ægteskaber, som endnu findes optagne i gældende svensk lov, er nu at betragte som en rest af denne gamle opfattelse.

Et ofullkomnadt ægteskab stiftes efter svensk ret på 4 forskellige måder, og vi skal se, at ved dem alle findes just de to gamle ægteskabstiftende momenter, parternes samtykke og ægteskabets faktiske fuldbyrdelse. De 4 måder er følgende:

1) gennem lovlig trolovelse (d. v. s. et ægteskabsløfte, der afgives højtidelig i vidners nærværelse), og derefter følgende sammenlevn,

2) derigennem, at en af de trolovede for retten gør påstand på vielse, og domstolene — om den anden part vægrer sig — erklærer den klagende for at være den andens ægtefælle;

3) på grund af samliv efter ægteskabsløfte fra mandens side, når domstolene har „erklæret løftet for fast“ d. v. s. notorisk og dermed den kvindelige part for ægtehustru;

4) ved Kirketagning efter den formular, som plejer at anvendes for gifte kvinder eller trolovede, hvilket med barnefaderens samtykke ogsaa kan komme til anvendelse ligeoverfor uviiede. Da denne gamle skik jo imidlertid er i færd med at gå aldeles af brug, og den af let forståelige grunde aldrig er bleven anvendt eller kan tænkes anvendt som form for samvittighedsægteskab, kan vi aldeles forbigå den.

Af de hidtil i Sverige indgaaede samvittighedsægteskaber er derimod i det mindste eet, kanske flere, indgaaet gennem lovlig trolovning, skønt parterne ikke har brudt sig om yderligere at få forholdet stadfæstet ved dom. Et således indgaaet ægteskab, altsaa ved trolovning, men uden derpå følgende domsafsigelse, medfører kun de virkninger, som anses for at ligge umiddelbart i lovens udtryk: „håfdar man sin fästekvinna, då är det ett äktenskap“, nemlig, at børnene uden videre regnes for ægte, at ægtefællerne ikke kan sidde til doms over hverandre eller vidne mod hverandre, samt gensidig troskabspligt, d. v. s., at om en af dem træder i kønsligt forhold til en anden mand eller en anden kvinde, så regnes dette som ægteskabsbrud. Desuden kan skilsmisse kun opnås på samme grunde og efter samme procedure som efter lovlig vielse.

Erholdes derimod domstols stadfæstelse, og denne kan her forlanges såvel af den mandlige som den kvindelige part, så får desuden den klagende sameje i den andens bop, men ikke omvendt.

Ved et samvittighedsægteskab, som er afsluttet gennem trolovning med eller uden dom, er altså de retslige virkninger aldeles bestemte og utvetydige: som man ser, opnås på denne måde ogsaa det meste af, hvad man i almin-

*) Samle flere Love til eet Hele, een Lovbog.